

Latviešu valodas aģentūra

Valsts valoda – priekšstatī un vērtības. Latviešu valodas aģentūras pieredze valsts valodas politikā

Inita Vītola, *Dr. philol.*

Latviešu valodas aģentūras direktore

Vēsture: sena un ne tik sena

1922. gads

Latvijas valsts ir bijusi iecietīga un atļāvusi runāt cittautiešiem valdības iestādēs viņu valodās – vāciski un krieviski, kad tie nāk pie mūsu ierēdņiem. Bet valsts te ir aizmirsusi savu ierēdņu tiesības. Iznāk, ka vāciešiem un krieviem nav vajadzīgs praktiski mācīties un saprast valsts valodu, jo katram latvju ierēdnim jāprot viņu valodas. Ceļas jautājums: kas ir valstiski – vai tas, ka visas šīs minoritātes prot vienu valsts valodu, vai ierēdņiem ir jāprot visas šīs valodas? (..) Un viss tas notiek ar tādu nekautrību, kādu gan nekur citur neciestu visdemokrātiskākā zemē. (..)

Akuraters, J. Valsts valodas jautājums. *Jaunākās Ziņas*, Nr. 66., 1922.

1988. gads

Ar 354 280 cilvēku parakstiem aptauja par latviešu valodas vēlamo statusu kļuvisi par lielāko sabiedriskās domas aptauju.

Latviešu valodai — valsts valodas statusu!

Jau vairāk nekā mēnesi uz «Padomju Jaunatnes» redakciju un LPSR Augstākās Padomes Prezidija Juridisko daļu plūst vēstules un biežāki sūtijumi ar uzrakstu «Valodas statusa jautājumā». Līdz 3. oktobrim bija saņemti 8213 sūtijumi, kuros 307 875 cilvēki izteikuši savas domas par latviešu valodu, tās likteniem un vietu pasaules un jo vairāk Padomju valsts valodu saimē. Tik liela atsauce un aktivitāte latviešu sabiedriskās domas izziņas vēsturē nav līdz šim pieredzēta. Rakstītāji gan atsevišķi cilvēki, gan ģimenes, gan veselī darba kolektīvi, gan arī dzīves vietu kolektīvi un lielu saietu un sarīkojumu dalībnieki, kas jūtuši kopīgu rūpi par mazās latviešu tautas valodu un ar saviem parakstiem apliecinājuši vēlēšanos un prasību, lai tās tiesības un eksistences un attīstības iespējas iegūtu konstitucionālu nodrošinājumu.

Starp vēstju un parakstu autoriem ir visdažādāko vecumgrupu, sociālo grupu un profesiju ļaudis, visdažādāko Latvijas novadu un pilsētu iedzīvotāji un to pārstā-

Golubevs, gruzīns Aleksandrs Meshis, Jansoni ģimene, kurā vīrs ir lietuvietis, sieva poliete, bet kuri par ģimenes valodu izraudzījušies latviešu valodu. Šādu vēstju ir daudz, un vēl vairāk ir krievu valodā rakstītu parakstu starp tiem parakstu tukstošiem, kas atsūtīti kolektīvās vēstulēs.

Plaša un daudzveidīga ir vēstju sūtītāju ģeogrāfija — tā aptver visus Latvijas novadus, tomēr visvairāk vēstju ir no Rīgas, Valmieras, Liepājas, Limbažu, Dobeles, Tukuma, Daugavpils, Rēzeknes, Talsu pilsētām un rajoniem.

Visdažādākās ir vēstju autoru profesijas, sociālais stāvoklis, izglītība: raksta strādnieki, skolotāji, skolēni, ārsti, tirdzniecības un sakaru darbinieki, sadzīves pakalpojumu darbinieki, rakstnieki un zinātnieki, tā ka ar pilnu pārliecību var atzīt, ka vēstulēs izteiktās domas atspoguļo republikas sabiedrības viedokli. Vēstules pienāk joprojām, un vēl tās nav pilnīgi apkopotas, taču pilnīgi jau izkristalizējušās galvenās li-

Daudzkārt aprakstītas nepatīkamas epizodes saskarsmē ar sakaru un tirdzniecības darbiniekiem, kur nereti vērojama ne tikai latviešu valodas neprasme un nesaprašana, bet pat klaji negatīva attieksme pret latviešu valodā runājošu klientu un nīcinošas replikas par latviešu valodu (daži no biežāk dzirdētajiem epitetiem atgādināti vairākās vēstulēs). Nav brīnums, ka šī nīcinošā attieksme aizvalno un sāp visvairāk Rīdziniece E. Smitmane raksta: «Katru dienu sirdi krājas aizvainojums. Vai var būt laimīga tāda tauta, kurai aizskar stīgas, kas visvairāk sāp? (..) No tā legūs visi, ja nebūs nevajadzīgu aizvainojumu un necienas pret mazajām tautām.» Jāpa Kalniņa romānā «Auseklis» ir vārdi: «Ja kāda tauta grib citu tautu no sevis atbaidīt, tad laikam to labāk nevar izdarīt, kā neparādīt godu tās valodai.»

Tagad, kad Latvija ir viena no Padomju Savienības republikām un tā gan politiskām, gan ekonomiskām saistēm ir saistīta ar visas valsts centrālajām iestādēm un or-

lēk arī morālu pienākumu — nejaucot savai valodai pārvērsties no vienotāja par šķēlējspēku, t. i., nepieļaujot apstākļus, kas varētu radīt draudus to tautu valodām, kuras to pieņemušas par saziņas līdzekli.»

Un kā piebilde — gaidniece U. Strausa teiktā: «Mūsu ir 10 reizes mazāk nekā krievu, un Latvijas teritorijā ir 280 reizes mazāka par Krieviju. Vai tad grūti ir pamant, ka šādos apstākļos valodu un visa pārējā «pilnīgas līdztiesības» jēdziens kļūst vienkārši bīstams mazajai tautai un to arī lieto galvenokārt demagoģiskos nolūkos?»

Tādējādi visā valstī vēstju izvirzās viena doma — mazajai, bet senajai un bagātajai latviešu valodai nepieciešams tās tiesību un to īstenošanas nodrošinājums. «Mūsu senā, bagātā valoda jāreabilitē un jānodrošina pieņemamā goda. Domāju, šī prasība ir dabīga un pamatota,» raksta PSRS Mākslas akadēmijas akadēmiskais profesors R. Heimrāts. Un par vispareizāko veidu, kā latviešu valodu reabilitēt, vairums

termiņus pārejā uz lietvedību latviešu valodā tals jomās, kur tā zudusi, un notelkt arī konkrētu atbildību par šā plāna neievērošanu. Pilnīgi aklikti un objektīvi, neapvainojotā formā jāizskaidro cittautiešiem mūsu sāpe un rūpe par savas valodas saglabāšanu, jāpanāk, lai mūs sāprot. Jānosaka profesijas, kurās drīkst strādāt tikai tādi darbinieki, kuri prot latviešu un krievu valodu. Pārējās profesijas, kas saistītas ar iedzīvotāju apkalpošanu, jāievieš vairākpakāpju kvalifikācijas indeksi, atsevišķās profesijās divu valodu zināšanām jābūt obligātām. (Materiālais stimulešanas jautājumā domas dalās — daļa uzskata, ka par latviešu valodas prasmi cittautiešiem pienāktos piemaksa, vairums turpretim, arī profesors J. Volokolakovs, atzīst, ka otras valodas neprasmes gadījumā jāatvelk no algas par nekvalitatīvu darbu.)

Jāparedz noteikti termiņi latviešu valodas atgūvei (1—3 gadi). Daudz labu priekšlikumu latviešu valodas atgūšanas iespēju vairošanai — valodu būvniecība, termiņus pārejā uz lietvedību latviešu valodā tals jomās, kur tā zudusi, un notelkt arī konkrētu atbildību par šā plāna neievērošanu. Pilnīgi aklikti un objektīvi, neapvainojotā formā jāizskaidro cittautiešiem mūsu sāpe un rūpe par savas valodas saglabāšanu, jāpanāk, lai mūs sāprot. Jānosaka profesijas, kurās drīkst strādāt tikai tādi darbinieki, kuri prot latviešu un krievu valodu. Pārējās profesijas, kas saistītas ar iedzīvotāju apkalpošanu, jāievieš vairākpakāpju kvalifikācijas indeksi, atsevišķās profesijās divu valodu zināšanām jābūt obligātām. (Materiālais stimulešanas jautājumā domas dalās — daļa uzskata, ka par latviešu valodas prasmi cittautiešiem pienāktos piemaksa, vairums turpretim, arī profesors J. Volokolakovs, atzīst, ka otras valodas neprasmes gadījumā jāatvelk no algas par nekvalitatīvu darbu.)

Jāparedz noteikti termiņi latviešu valodas atgūvei (1—3 gadi). Daudz labu priekšlikumu latviešu valodas atgūšanas iespēju vairošanai — valodu būvniecība,

Padomju Jaunatne, Nr. 190. 05.10.1988.

Vēsture: sena un ne tik sena

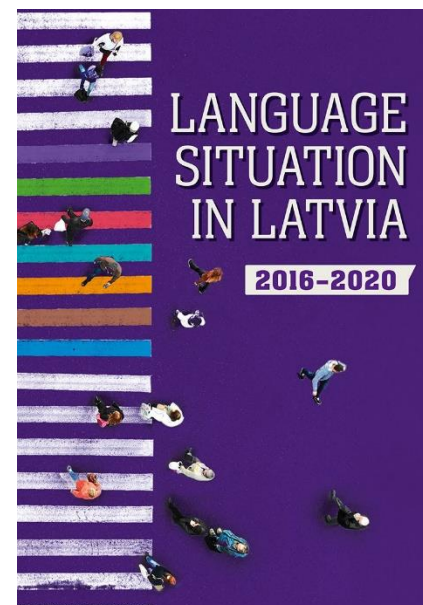
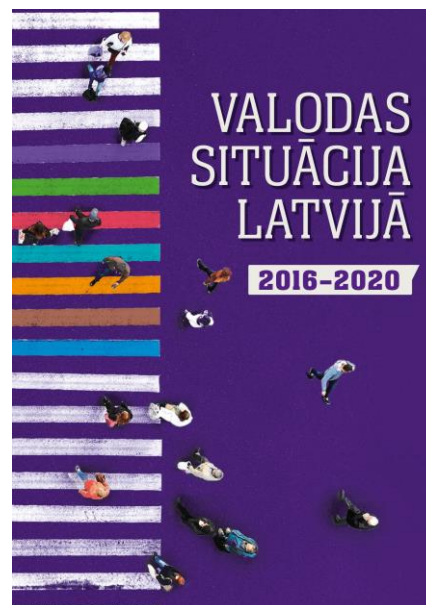
2012. gads

Nobalsojuši kopā 70,73 % balsstiesīgo
(par grozījumiem – 24,88 %).

Ar valodu saistītās lietas Satversmes tiesā

No 2016. gada līdz 2020. gadam Latvijas Republikas Satversmes tiesa ir skatījusi vairākus pieteikumus saistībā ar valodu lietojumu visās izglītības pakāpēs gan valsts un pašvaldību, gan fizisko un juridisko personu dibinātajās izglītības iestādēs.

Atbalsts mācībām LATVISKI!

Vēsture: sena un ne tik sena

1989. gads	obligāta latviešu valodas apguve visās izglītības iestādēs
1992. gads	pedagogu valsts valodas prasmes pārbaude jeb atestācija
1995. gads	divi priekšmeti latviešu valodā pamatskolā, trīs – vidusskolā
1999. gads	četrus mazākumtautību izglītības modeļu ieviešana
2004. gads	60:40 mācībvalodas proporcija vidusskolā
2008. gads	vienots eksāmenu saturs latviešu valodā
2018. gads	12. klases centralizētie eksāmeni tikai latviešu valodā
2020. gads	vidusskolā mācības latviešu valodā
2023. gads	vienots centralizētais eksāmens latviešu valodā 9. klasēs
2025. gads	pamatizglītībā mācības latviešu valodā

Vēsture: sena un ne tik sena

.. politikas prioritātēs nacionālās (latviskas) mediju telpas stiprināšana dominē pār iekļaujošu komunikāciju ar mazākumtautībām – atsevišķi politikas veidotāji izvēlas runāt tikai latviešu valodā, neraugoties uz viņus intervējošā medija un tā auditorijā lietoto valodu. Divvirzienu komunikācija ar mazākumtautībām ir būtisks nacionālās drošības faktors, tikai šāda pieeja pakāpeniski veido savstarpēju uzticēšanos. **Labu piemēru rāda tie politikas veidotāji un ierēdņi, kuri ar krievvalodīgajiem medijiem runā to auditorijas vairākuma valodā.**

Sabiedrības saliedētības politikas ekspertu grupas ziņojums. 2016. gada novembris

Kā amatpersona oficiāli runāju tikai latviešu valodā, intervijās atbildu valodā, kādā man jautā – no svešvalodām protu angļu un krievu. Bet sadzīvē, ja kādam iedzīvotājam ir problēma ar savu namīpašnieku vai sociālo dienestu un viņš lūdz manu palīdzību, es tomēr ļauju runāt ar sevi krieviski, jo zinu, **ka protu krievu valodu labāk nekā viņš – latviešu.**

Šie gadījumi ir reti, esmu ievērojis, ka cilvēki vairāk cenšas runāt latviski, bet tie, kas pie manis vēršas, parasti ir sabiedrības visneaizsargātākā daļa, un viņiem **uzkraut vēl valodas nastu**, tāpēc ka principiāli nerunāju krieviski, – es to nevaru izdarīt.

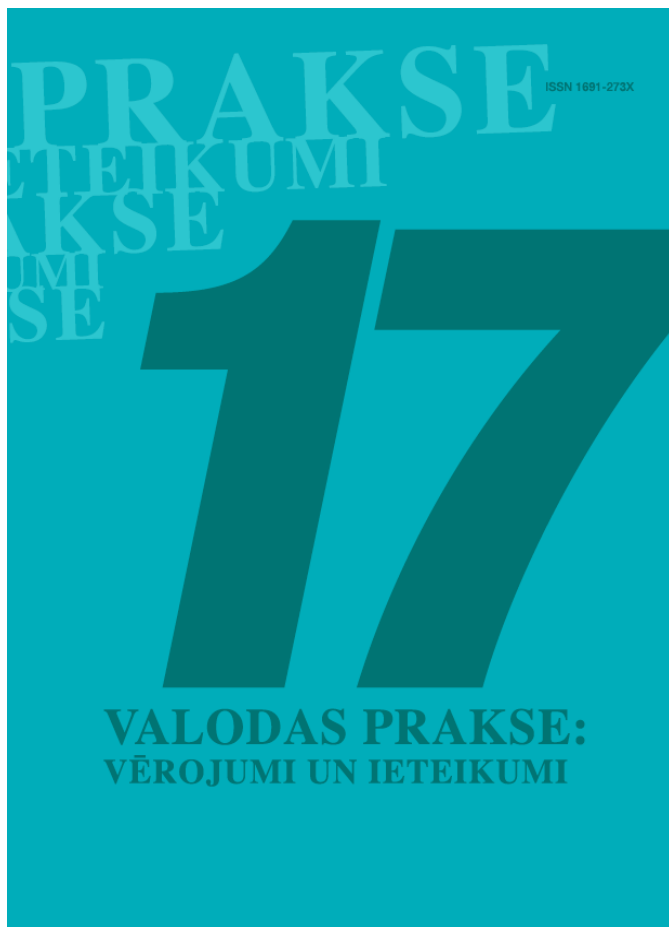
Pētersone, I. Saruna ar Rīgas mēru Staķi. LA.LV, 28.07.2021.

Personiski nevaru [nedrīkstu] uzrunāt cilvēku citā valodā kā vien latviešu valodā. Diemžēl **krievu valodā to nevaram izdarīt. Manuprāt, tā ir ļoti liela problēma.** [...] Tas šobrīd mums ir ierobežojums.

Vajadzētu kādu atsevišķu diskusiju tuvākajā nākotnē .. Par to, kādā valodā mēs šobrīd vispār spējam sazināties ārkārtas situācijās, lai nodotu informāciju cilvēkiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu. .. **Jārunā pa tiešo, vislabāk viņu dzimtajā valodā.**

Izteikumi no tiešsaistes diskusijas 2021. gadā

Valsts valodas rīcībpolitika

SATURS

IESKATS KRĀJUMĀ

VALODAS POLITIKA: LIKUMI, INSTITŪCIJAS, PĒTĪJUMI

Andrejs Veisbergs

Valsts valodas komisijai – 20

Māris Baltiņš, Madara Rēķe

Valsts valodas centra darbs trīsdesmit gadu laikā

Vineta Ernstsone

Valsts valodas rīcībpolitika piecpadsmit gados

Gunta Kļava

Latvijas valodas situācijas izpētes (2016–2020) rezultāti

VALODAS PĀRMAIŅAS – VALODAS ILGTSPĒJAI

Andra Kalnača

Pārmaiņas un normēšana latviešu gramatikā

Solvīta Matvejeva

Kā runā mūsdienu jaunieši?

Pēteris Vanags

Uzrunas formu vēsturiskais mainīgums

Aiga Veckalne

Valodas raidierakstu tendences Latvijā un pasaulē

VĀRDI UN TO ATVEIDE

Laimute Balode

Eksotiskie vietvārdi Latvijas kartē

Sanda Rapa

Mūsaiņu vietvārdi

Dens Dimiņš

Ieteikumi nīderlandiešu īpašvārdu atveidei latviešu valodā

5

9

9

24

47

71

91

91

106

119

149

161

161

176

187

Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2015.–2020. gadam

Ministru kabineta 2014. gada 3. novembra rīkojums Nr. 630 „Par Valsts valodas politikas pamatnostādnēm 2015.–2020. gadam”.²³

Valsts valodas politikas **virsmērķis** 2015.–2020. gadam ir nodrošināt latviešu valodas – Latvijas Republikas valsts valodas un ES oficiālās valodas – ilgspēju, tās lingvistisko kvalitāti un konkurētspēju Latvijas un pasaules valodu tirgū, kā arī ietekmi Latvijas kultūrvidē.

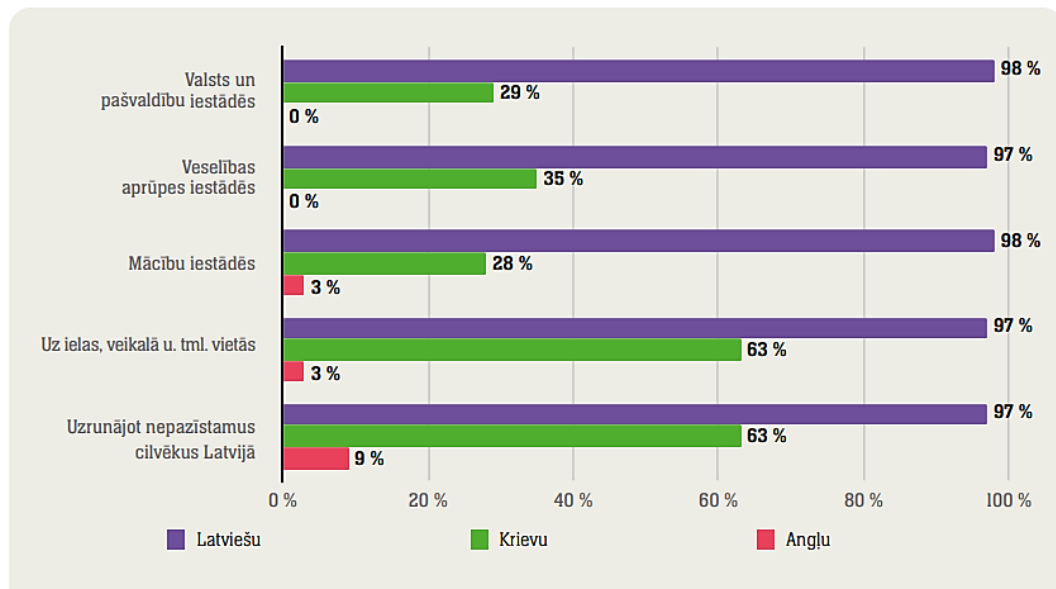
Problēmu formulējums:

- latviešu valodai nelabvēlīga valodu konkurence;
- nepietiekama un nevienmērīga latviešu valodas vides paplašināšanās;
- iespējama Satversmes 4. panta pārkāpšana;
- latviešu valodas kultūrvides sašaurināšanās Latvijā un diasporā.

Latviešu valodas prasmes ekonomiskā nepieciešamība un valodu lietojuma aspekts ir nozīmīgs rādītājs, kurš atspoguļo reālo valodu hierarhiju un tās dinamiku Latvijā. Latviešu valodas prasmes uzlabošanās

mazākumtautību pārstāvjiem ir būtisks Latvijā īstenotās valodas politikas sasniegums, tomēr turpmāk pievēršama uzmanība valsts valodas lietošanas palielināšanai un valsts valodas statusa stiprināšanai. Kā negatīva pastiprinoša tendence identificēta aktīvā krievu valodas izplatība Latvijā, agresīva krievu valodas informatīvās telpas ienākšana latviešu valodas vidē. Latviešu valodas prestižu un attieksmi pret latviešu valodu spēcīgi grauj Latvijas publisko personu (politiķu, valsts iestāžu pārstāvju, ierēdņu, kultūras jomas pārstāvju u. tml.) saziņa ar plašsaziņas līdzekļiem krievu valodā. (Izvērtējums 2014)

Valsts valodas lietojums un sabiedrības līdzatbildība

Respondentu atbildes uz jautājumu „Kurā valodā (latviski, krieviski un/vai angļiski) pēdējā gada laikā Jums mēdz atbildēt uz latviski izteiktu jautājumu vai lūgumu?” (respondenti: visi, kuri ir bijuši šādās saziņas situācijās).

Dati: LVA aptauja 2019

Kopā 28–35 % respondentu piedzīvojuši situācijas, ka uz viņu latviski izteikto jautājumu vai lūgumu valsts un pašvaldību iestādēs, veselības aprūpes iestādēs, kā arī mācību iestādēs ir atbildēts krievu valodā.

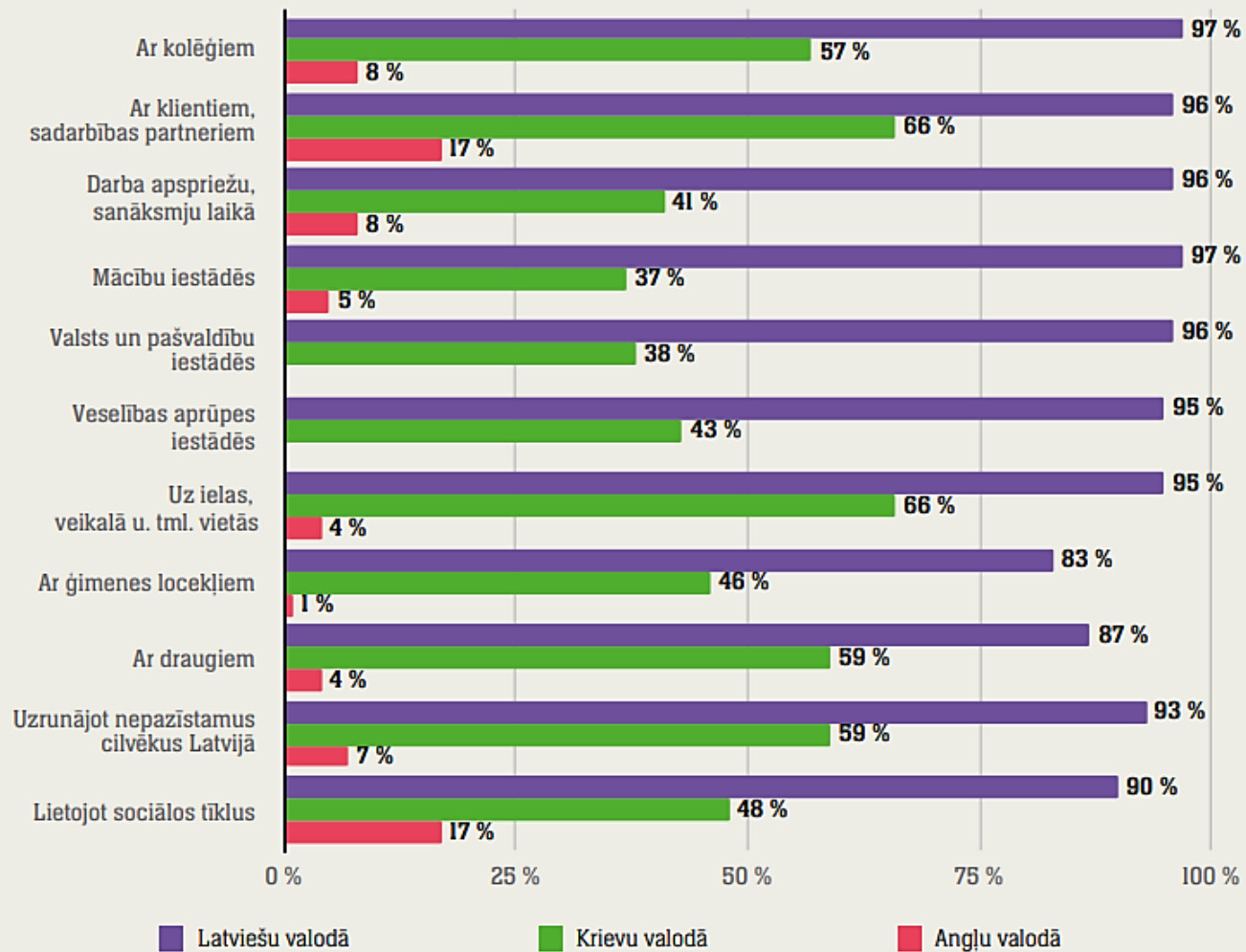
.. no valsts iestāžu puses ir jānāk piemēram par konsekventu latviešu valodas izmantošanu visās dzīves jomās, lai nerastos runas, ka ir jomas, kur latviešu valoda tomēr nav vai nebūs vajadzīga.

Valsts valodas politikas pamatnostādņu (2021–2027) problemātikas analīze. Rīga: 2020, 37. lpp.

“Līdzīgi kā citviet Eiropā, arī Latvijā valsts iestādēm un to pārstāvjiem saziņā ar vietējiem iedzīvotājiem un vietējiem medijiem ir jāizmanto tikai valsts valoda. Pretējā gadījumā valsts ne tikai akceptē krievu valodai īpašāku statusu pār citām mazākumtautību valodām, bet arī veicina divvalodības nostiprināšanu. Ir laiks to mainīt,” uzsver ekonomikas ministre Ilze Indriksone.

Ekonomikas ministrijas iestādes no 1. septembra komunikācijā izmantos tikai valsts valodu. LV.lv, 26.08.2022.

Saziņas valodas izvēle un lietojums dažādās situācijās

Respondentu īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā norādītajās situācijās ir sazinājušies latviešu, krievu un/vai angļu valodā.

Dati: LVA aptauja 2019

Valsts valodas lietojums un sabiedrības līdzatbildība

Valsts valodas politikai, īstenojot Satversmē noteikto, ir jānodrošina latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas neapstrīdami svarīgākā loma valodu hierarhijā Latvijas valstī. Valsts valodu nedrīkst uztvert tikai kā vienu no daudzvalodības "elementiem". Valsts valodas politikai ir jābūt vērstai uz to, lai to pārvaldītu visi Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji un valsts valoda tiktu lietota visās sabiedrības dzīves jomās. Šo virsmērķi nedrīkst relativizēt. Uz to jāorientējas arī politikas plānošanas dokumentiem, nosakot konkrētus un efektīvus līdzekļus tā īstenošanai.

Tas nozīmē, ka Latvijas valstij ir jānodrošina tādi apstākļi, lai ikviens varētu pilnvērtīgi funkcionēt Latvijas sabiedrībā un jēgpilni veidot savu dzīvi arī tad, ja pārzinātu un lietotu tikai vienu - latviešu valodu.

2021. gada 26. aprīļa Valsts prezidenta Egila Levita paziņojums Nr. 8 „Par latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas nostiprināšanu”

Intervijās runājot latviešu valodā, ne krievu, gribu maksimāli uzsvērt Satversmes vērtības un to, ka valsts valoda ir latviešu valoda, ceturtdien Latvijas Radio raidījumā „Krustpunktā” sacīja Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs, atbildot uz jautājumu, vai pastāv iespēja, ka viņš sarunāsies ar masu mediju pārstāvjiem krievu valodā.

Rinkēvičs: Krieviskiem masu medijiem ir jārēķinās - likšu apgūt latviešu valodu. LETA, 31.08.2023.

Atbalsts Ukrainas civiliedzīvotājiem

A A1 – 23
A2 – 34

B B – 15

120 h latviešu valodas
apgaves kursi
Ukrainas pedagogiem

Zaiga Dambe

PIRMAIS SOLIS

Saprast, runāt un rakstīt
latviešu valodā

Darba burtnīca jauniebraucējiem
A0–A1 līmenis
1.–3. klase

1. daļa

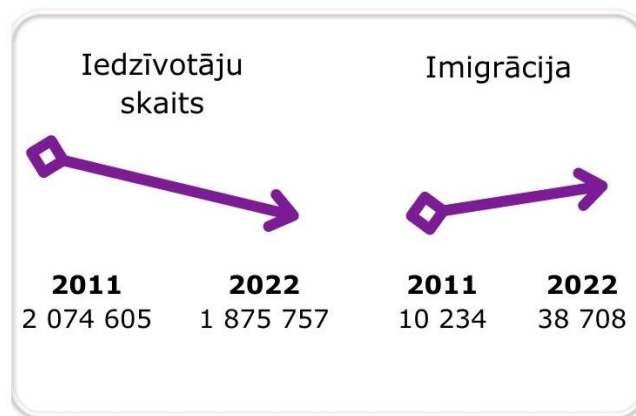
Latviešu valodas
agentūra
2023

MĀRA POĻAKOVA, ARTURS HANSONS

UKRAIŅU ĪPAŠVĀRDU ATVEIDE LATVIEŠU VALODĀ

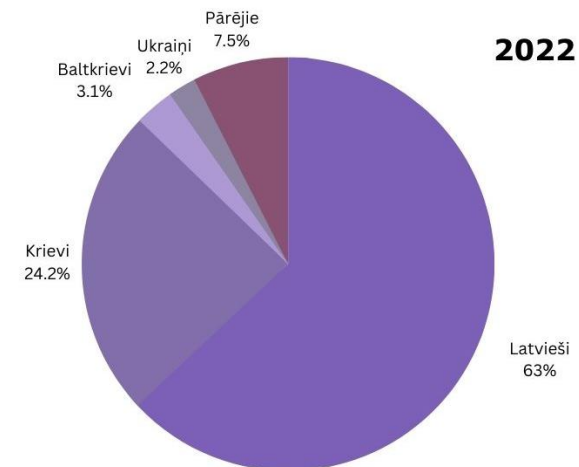
IETEIKUMI

Etnodemogrāfijas tendences Latvijā

Imigrācijas raksturlielumi

1. Samazinās iebrucēju skaits no ES un EBTA: 2013 – 37,1 %, 2021 – 32 %.
2. Samazinās iebrucēju skaits no NVS: 2013 – 31 %, 2021 – 24,6 %.
3. Samazinās iebrucēju skaits no Apvienotās Karalistes: 2013 – 24,2 %, 2021 – 19,7 %.
4. Pieaug no dažādām citām valstīm iebrucēju skaits: 2013 – 7,7 %, 2021 – 23,7 %.

Iebraukušo valstiskā piederība (2021):

- Latvijas pilsoņi – 48,9 %
- Latvijas nepilsoņi – 4,5 %
- Ukrainas pilsoņi – 11,9 %
- Krievijas pilsoņi – 7,8 %
- Uzbekistānas pilsoņi – 3,2 %
- Indijas pilsoņi – 4,0 %

Valsts valodas politika un realitāte

Ar Viju bieži prātojām par iemesliem, kas lika Šilssam 1995. gadā tik kardināli mainīt attieksmi pret mums. Tajā laikā Krieviju uzņēma Eiropas Padomē, kaut tā karoja Čečenijā. (Šilss teica, ka Krievija esot uzņemta tādēļ, lai EP būtu iespējams to ietekmēt.) Toties Latvijai, lai tā tiktu uzņemta Eiropas Padomē, bija jāpaveic ne mazums tā saukto mājas darbu. Līdz ar Krievijas uzņemšanu Eiropas Padomē gan notika tā, ka nevis Eiropas Padome sāka diktēt noteikumus Krievijai, bet otrādi — Krievija sāka dažādām EP institūcijām sūdzēties par krievvalodīgo stāvokli Baltijas valstīs, sevišķi Latvijā. Un EP ierēdņi sāka ņemt vērā Krievijas pretenzijas, sāka ticēt tam, ka krievi Latvijā tiekot apspiesti (*ущемлены*). Šilss izrādījās ļoti centīgs ierēdnis, kas bez ierunām pilda savas priekšniecības rīkojumus, tāpēc strauji kāpa pa karjeras kāpnēm, līdz kļuva par Eiropas Padomes Mūsdienu valodu nodaļas vadītāju.

Valsts

valodas centrs bija apiets, nepieciešamo latviešu valodas prasmes līmeni Latvijas pilsonības pretendentiem bija noteicis speciālists no Nīderlandes. Turklāt viss darbs bija rakstīts angļu valodā (*John de Jong. Proposal for the required Level of Competence in Latvian for Naturalisation Purposes. Council of Europe, January 1995*).

Imigrācija un pilsonība ir divas jomas, kurās lēmumus par valodas politiku pieņem valdības aģentūras, kuru kompetences sfērā valoda tieši neietilpst. .. Pietiekami bieži pilsonības vai balsstiesību piešķiršana (un īpašos apstākļos arī tiesības uz zemi) ir atkarīga no oficiālās valodas prasmes.

Spolskis, B. *Valodas pārvaldība*. Rīga: Zinātne, 2011.

Latviešu valodas aģentūras īstenotie valsts valodas kursi Latvijā iedzīvotājiem (1996–2023)

Projekts	Summa	Periods
Latviešu valodas apguves valsts programma (ANO attīstības programma)	8 000 000 USD	1996–2005
Eiropas Kopienas projekti (<i>PHARE</i> programmas projekti)	4 328 898,00 EUR	1998– 2005
EK pārejas programmas projekts (pēctecīgs <i>PHARE</i> programmas projektiem)	334 000,00 EUR	2006–2007
ESF projekti (turpināta latviešu valodas pilnveide pedagogiem) ES Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda projekti (latviešu valodas apguve trešo valstu valstspiederīgajiem)		2006–2023

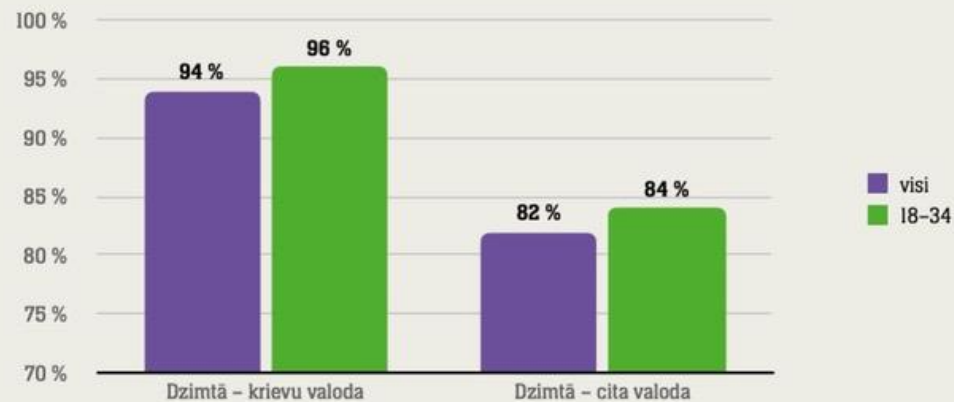
ja valodas kursus arī par brīvu. Īpaši svarīga bija ANO palīdzība. Apvienoto Nāciju Attīstības programmas ietvaros no 1996. līdz 2001. g. valsts valodas apguvei vien bija pieejami 4,5 miljoni latu, līdz 2001. gadam par brīvu bija mācījušies 42 630 cilvēku, no tiem 15 413 pedagogu, 5694 pirmsskolas pedagogi. Vēlāk naudu valodas mācīšanai piešķīra arī citas starptautiskas organizācijas, īpaši *PHARE* programmas pārstāvniecība. Arī šodien valsts rīkotie valodas kursi skolotājiem ir par brīvu. Tāpēc ir laiks beigt spēlēt politiskas spēlītes un tērēt budžeta līdzekļus, pirmkārt, Krievijas pilsoņu mācīšanai par brīvu, un, otrkārt, to Latvijas pilsoņu mācīšanai par brīvu, kas 30 gadu laikā nav gribējuši iemācīties šīs nīstamās valsts valodu.

Kopš 1996. gada LVA organizētajosursos valsts valodu apguvuši vairāk nekā 70 000 dažādu profesionālo un sociālo grupu pārstāvji (skolotāji, vecāki, policisti, medicīnas darbinieki, apkalpojošā sfērā strādājošie, pašvaldību darbinieki u.c.).

Hirša, Dz. Valsts valodas sāpju ceļš.
Latvijas Avīze, 05.09.2023.

LVA DATI, 2019

LATVIEŠU VALODAS PRASME

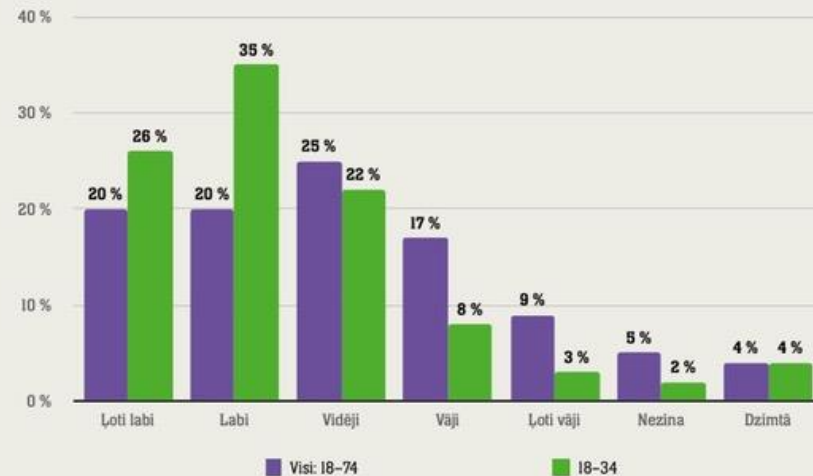

Latviešu valodas prasme respondentu vecumgrupās un grupās pēc dzimtās valodas (respondenti: latviešu valoda nav dzimtā valoda).

Dati: LVA aptauja 2019

Valodas prasme pēc pilsonības statusa; respondenti, kam latviešu valoda nav dzimtā valoda

	Nepilsoņi	Pilsoņi
Neprot nemaz	11 %	1 %
Prot ļoti vāji	16 %	6 %
Prot vāji	28 %	12 %
Prot vidēji	31 %	25 %
Prot labi	7 %	32 %
Prot ļoti labi	7 %	24 %

Latviešu valodas prasmes pašvērtējums (respondenti: dzimtā valoda nav latviešu valoda).

Dati: LVA aptauja 2019

Latviešu valodas aģentūras mācību materiāli latviešu valodas apguvei pieaugušajiem

LVA

LVA

MĀCIES PATS!

A, B un C latviešu valodas prasmes līmeņa apguve pieaugušajiem

Mācību komplektus „Laipa” A1, A2, B1 un B2 latviešu valodas prasmes līmenim drukātā formā var iegādāties Latviešu valodas aģentūrā. Ar šiem mācību komplektiem saistīti elektroniski pašmācības materiāli, ko var izmantot arī pedagogi nodarbībās.

Mācību grāmatas Darba burtnīcas

SKAIDRS!

Latviešu valoda lietuviešu studentiem

A1

SKAIDRĀK!

Latviešu valoda lietuviešu studentiem

A2

INGA KAIJA, INGA LAIZĀNE

A2

LATVIEŠU VALODAS GRAMATIKA

Pamatlīmenis: A2

Grammar of the Latvian Language

Elementary: A2

INGA KAIJA, INGA LAIZĀNE

A1

LATVIEŠU VALODAS GRAMATIKA

Pamatlīmenis: A1

Grammar of the Latvian Language

Elementary: A1

Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietņu apmeklējuma statistika no 2023. gada 1. janvāra līdz 5. oktobrim (pēc lapu skatījumu skaita)

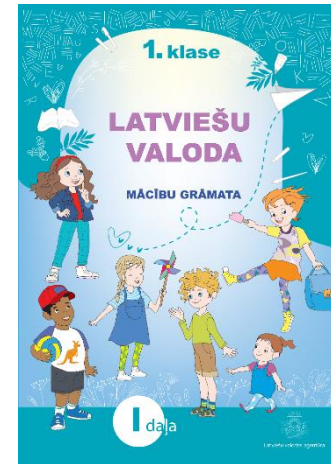
230,8 tūkst.	valoda.lv	730,4 tūkst.	maciunmacies.valoda.lv
134,9 tūkst.	valodaskonsultacijas.lv	99,6 tūkst.	personvarduatveide.lv
139,3 tūkst.	epupa.valoda.lv	5,3 tūkst.	vard.valoda.lv
55,5 tūkst.	valodasrokasgramata.lv	3,5 tūkst.	lingvistiskakarte.lv
254,3 tūkst.	elaipa.lv		

**Kopā
2023. gadā
1 654 000
lietojumu**

Mācību līdzekļu pieejamība skolā latviešu valodas apguvei

Olga izmantoja visus tos pašus mācību materiālus, kas paredzēti tā dēvētajām latviešu skolām. Materiālu ir daudz, viņa saka, tikai jāprot piemeklēt tēmai atbilstošākos. «Pirmo pusgadu cīnījāties, lai panāktu, ka visiem skolēniem latviešu valodas prasmes ir vienlīdz labas,» viņa atceras.

Gunita Nagle. Iekavētais kāpiens. *Ir*, 23.08.2023.

Valodas konsultantu seminārs

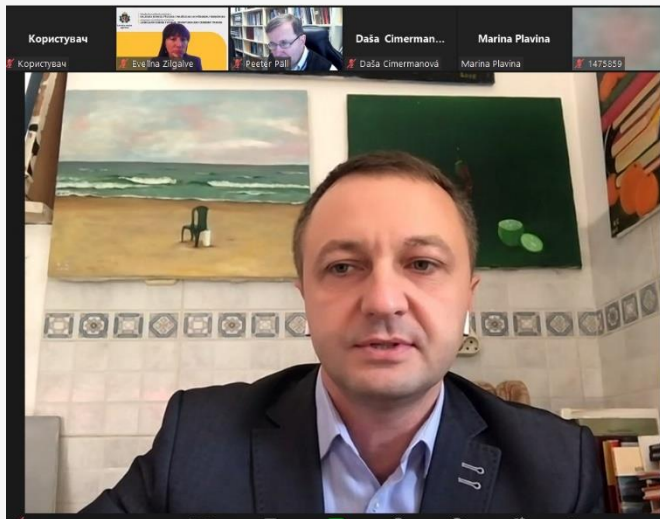
VALODAS KONSULTĀCIJAS: TRADĪCIJAS UN MŪSDIENU TENDENCES

Language consultants workshop

LANGUAGE CONSULTATIONS: TRADITIONS AND CURRENT TRENDS

26.09.2023.

plkst. 9.40 (UTC+3/Eastern European Summer Time)
tiešsaistē/online Zoom

Ukrainas Valsts valodas tiesībsargs Tarass Kremiņš

Valodas konsultantu darbs

Semināra dalībvalstis: Čehija, Dānija, Igaunija, Islande, Latvija, Lietuva, Nīderlande, Norvēģija, Slovākija, Slovēnija, Somija.

Kopīgās aktualitātes valodas konsultantu darbā

- **Angļu valodas** kā pasaules *lingua franca* ietekme: angļu valodas vispārlietojamās leksikas un terminu ekvivalentu meklējumi savā valodā.
- Pasaules kultūras un politikas **jaunumu atspoguļojums**, piem., Ukrainas pilsētu nosaukumu atveide savā valodā kopš kara sākuma u.c.
- **Iekļaujošā valoda** (invaliditāte, rase, seksuālā orientācija, profesiju nosaukumi, piem., jaunu pareizrakstības vārdnīcu izstrāde, balstoties uz tekstu korpusa materiāliem).
- Demokratizācija – **brīvāka attieksme pret normām**, koncentrēšanās uz valodas lietotāju vajadzībām, konsultācijas ir ieteikumi, skaidrojumi, ne tik daudz stingru norāžu par vienīgo pareizo variantu.
- Vēršanās pie **valodas konsultantiem kā pie tilta starp pētniekiem un sabiedrību**: sadarbība ar dialektologiem, valodas vēsturniekiem, onomastiem, terminologiem, leksikogrāfiem, gramatiķiem specifiskos jautājumos.
- Valodas **normu teorētiskā apraksta skaidrošana** un interpretācija: normu skaidrojums un pamatojums **klientam saprotamā veidā**.
- Tiek veidotas tīmeklī pieejamas jautājumu **datubāzes** ar norādēm arī uz citiem avotiem, kā arī populārzinātniskas un zinātniskas **publikācijas**.

Valodas konsultācijas skaitļos

Vidējais konsultāciju skaits mēnesī:

630
pa tālruni

800
e-pastā

20
klātienē

Vidējais vietņu skatījumu skaits mēnesī:

15717
personvarduatveide.lv

22993
valodaskonsultacijas.lv

Konsultācijas personvārdu sistēmā:

850
atveide termi.gov.lv

Jauniešu valodas lietojums un attieksme pret valodu

Pētījums

LVA un SKDS (pēc LVA pasūtījuma) aptauja (2022–2023)

Respondentu vecums un skaits

LVA		SKDS	
14-15	133	15-16	115
16-17	136	17	109
18–25	138	18–19	87
Kopā	407	Kopā	311

Metode un teorētiskā pieeja – bilingvālas personas valodas profils [Birdsong et al. 2012]. Aptaujas mērķis ir noteikt valodas dominances mainīgo raksturu un tās ietekmētājfaktorus.

Aptaujas tematiskais iedalījums:

- 1) plašsaziņas līdzekļu valoda un globālo tendenču ietekme uz valodas izvēli;
- 2) lingvistiskā attieksme un sociālā identitāte;
- 3) valsts valodas lietojums un valodu prasme;
- 4) valodu loma un lietojums sociolingvistiskajās jomās.

Pasākumu cikls Latvijas vidusskolu skolēniem par latviešu valodas lietojumu. Jaunieši izzina valodā notiekošos procesus, darbojas latviešu valodas darbnīcās *Esi Alunāns!*, *Vārdu duelis*, *Mīts vai patiesība* u. c., kurās kopā ar LVA darbnīcu vadītājiem notiek sarunas par valodas lietošanas ieradumiem, attieksmi pret anglicismu izmantojumu un latviešu valodu, dažādiem priekšstatiem par valodu un citiem latviešu valodas lietojuma jautājumiem.

JAUNIEŠU DOMUGRAUDI

To, kādus valodas līdzekļus izmantojam saziņā, nosaka situācija un konteksts.

Latviešu valodā var pateikt visu, ja labi prot latviešu valodu.

Ir tādi aizguvumi, kas laika gaitā pielāgojas un paliek latviešu valodā, taču ir arī tādi vārdi ("modes vārdi"), kas uzspid uz īsu brīdi un pazūd.

Jaunieši lieliski apzinās, kāpēc un kad viņi lieto anglicismus īpaši bieži.

Jaunieši pievērs uzmanību anglicismu lietojuma biežumam un pauž nepatiku, ja to ir par daudz.

Jauniešu valodas lietojums un attieksme pret valodu

- Jauniešiem ir attīstīta valodas izjūta – pirmkārt, viņi jūt, kad sarunā tiek lietots pārāk daudz anglicismu, tiek izprastas atšķirības runātā un rakstītā valodā. Jaunieši atzīst, ka spontānā runā mazāk uzmanības pievērš anglicismu daudzumam, savukārt rakstītos tekstos, viņuprāt, anglicismu lietojums dažbrīd šķiet pārspīlēts.

Man ikdienā īpaši netraucē šie anglicismu lietojumi, ja viņu nav pārāk daudz. Es viņus dzirdu tikai tad, kad viņu ir tiešām par daudz, ka tur katrā vārdā... Es negribu nosodīt, bet kaut kādā ziņā, nu, palasi grāmatas, es zinu, ka tu vari labāk. (23 gadus veca jaunie)

- Jaunieši apzinās, ka anglicismi nav tikai jauniešu valodas pazīme, viņi uzsver valodas normu ievērošanu plašsaziņas līdzekļos un vecāku lomu bērna valodas attīstībā.

Kādā valodā runā daži politiķi publiski, reizēm kauns klausīties – pilns ar anglicismiem, vai tiešām viņi nezina latviešu valodas vārdus? Ja tu lieto vārdus anglicki, tas nenozīmē, ka tu esi gudrāks! (12. klases skolēns)

- Jaunieši nošķir situācijas, kurās tiek izmantota jauniešu valoda ar izteiktu anglicismu un jauniešu grupai specifisku izteiksmes līdzekļu lietojumu, un situācijas, kurās tas nav pieļaujams, piemēram, saziņā formālās situācijās, ar pieaugušajiem, arī ģimenē. Tieši ģimene ir tā vide, kurā jaunieši sazinās latviešu valodā – vairāk nekā 90% respondentu norādījuši, ka šajā situācijā angļu valoda netiek izmantota.

Sociālajos tīklos un runājot ar draugiem, protams, valoda ir citādāka nekā citās situācijās. Pieaugušo valoda arī atšķiras, tas ir ļoti dīvaini, ja pieaugušie sāk runāt kā jaunieši, tas ir mazliet smieklīgi. (11. klases skolēns)

- Apgalvojumos, kas saistīti ar jauniešu identitāti, ir izteikta latviešu valodas dominance – 65 % respondentu pilnībā piekrīt apgalvojumam “Es identificējos ar latviešu valodā runājošiem cilvēkiem un kultūru” (apgalvojumam, kurā minēta angļu valoda, pilnībā piekrīt vien 7 % respondentu), turklāt jauniešiem ir daudz svarīgāk iemācīties un lietot latviešu valodu augstā līmenī.

Es domāju, ka arī ikdienā vajag runāt gramatiski pareizi, ne vienmēr tas sanāks, bet latviešu valoda ir jāciena. (11. klases skolēns)

Sveicam Valsts valodas dienā!

VALODA
DŽĪVO,
JA TU TAJĀ
RUNĀ.

Latviešu valodas aģentūra

Latviešu valodas aģentūra / Latvian Language Agency

latviesu_valodas_agentura

LVA_valoda

Latviešu valodas aģentūra

Rīga, Meistaru iela 10-401, LV-1050

valoda.lv

maciunmacies.valoda.lv